Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Նոյեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 2 ռուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Ցայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԵ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Բերլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։
Դրսկումներ նաեւ տուբերկուլիններով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10.
(ա.օ.) առ. 989. 100—14

ԻՆՉ ԴԻՐՔ ԲՌՆԵԼ

Մինիստրութեան այն բացատրութիւնը, թէ կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ որեւէ թեմի կողմից պատգամաւոր կարող է ընտրվել միայն այն անձը, որ այդ թեմի ծխական է, հետեւաբար՝ պատգամաւոր չէ կարող ընտրվել դրսից, կողմնակի, այն է թեմի ծխական չը լինող անձն,—մի բացատրութիւն, որ լինում է կաթողիկոսի ընտրութեան նախօրեակին, երբ Թիւրքիայի շատ թեմերում արդէն տեղի են ունեցել պատգամաւորների ընտրութիւնները—ստեղծում է շատ դժուարին դրութիւն։

Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը, իբրեւ համազգային մի ակտ, բնորոշվում է նրանով, որ երկրագնդի վրա ցրված ամբողջ հայ ժողովուրդը մասնակցում է իր ազգային եկեղեցու պետի ընտրութեանը իր ներկայացուցիչների ձեռքով։ Այդպիսով հայոց եկեղեցու պետը ստանում է հեղինակութիւն և ընդհանրականութիւն և վարում է իր պաշտօնը իբրեւ համայն ժողովրդից կամ ազգից ընտրեալ։

Եւ որպէսզի ընտրութեան այդ էական պայմանը իրագործվի, այն է՝ որպէսզի համայն հայ ժողովուրդը մասնակցի իր հոգեւոր պետի ընտրութեանը, մինչեւ այսօր թոյլատրվել է, որ այն թեմերը, որոնք որեւէ պատճառով անկարող կը լինեն ուղարկել իրանց սեփական, այն է՝ թեմի ծխականութեան պատկանող անձը պատգամաւոր, յանձնեն պատգամաւորութեան պաշտօնը մի այլ անձի, որ զրկված չը լինի ընտրական իրաւունքներից և լինի զաւակ հայոց եկեղեցու։ Եւ մինչեւ այսօր կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարվել է այդ լայն սկզբունքով, թէեւ դրսից պատգամաւոր ընտրելու դէպքերը բնաւ այնպիսի մեծ ծաւալ չեն ստացել, ինչպէս այժմ, երբ Թիւրքիան իր պատգամաւորների կէսից աւելին ընտրում է ռուսահայերից։

Ռուսաց կայսերական կառավարութիւնը մինչեւ այսօր հետամուտ է եղել, որ ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ գործադրվի մի սիստեմ, որ հնարաւորութիւն է տալիս ժողովրդին լայն և այսպէս առած թեմական մասնակցութիւն ունենալ, այն է՝ նա պնդել է, որ ամեն մի թեմ ինքն անմիջապէս ընտրի իր պատգամաւորին և ուղարկէ Էջմիածին։ Եւ այդ հիման վրա, ռուսաց կառավարութիւնը 1884 և 1885թ.թ. ընտրութիւնների ժամանակ թոյլ չը տուեց մասնակցել ընտրութեանն այն երկու պատգամաւորներին, որոնց Կ. Պոլսի ազգ. ժողովը նշանակել էր իբրեւ ներկայացուցիչներ Թիւրքիայի համայն հայութեան, 90 ձայնի իրաւունքով (45 թեմերի հաշւով), և յետ դարձրեց նրանց, պահանջելով որ այդ 45 թեմերն իրանք ընտրեն իրանց պատգամաւորներին և ուղարկեն Էջմիածին։

Կառավարութեան այդ պահանջը, որ համակրութիւն էր գտել նաեւ սինօդի, ռուսահայ հոգեւորականութեան և ժողովրդի կողմից՝ ընդունվեց Թիւրքահայերի կողմից 1892 թ., երբ կատարվեց Խրիմեանի ընտրութիւնը, որին մասնակցելու եկան թեմերից անմիջապէս ընտրված պատգամաւորներ, ամենքն էլ տեղացիներ, այսինքն թեմի ծխականութեան պատկանողներ։ Միայն Եգիպտոսի և Բրուսայի թեմերը բացառութիւն էին արել և պատգամաւոր ընտրել դրսից, այն է՝ Ա. Յովհաննիսեանին։ Իզմիրլեանի ընտրութեան ժամանակ նոյնպէս պատգամաւորների մեծ մասը եկաւ Թիւրքիայից և միայն մի փոքր մասն ընտրվեց դրսից։

Այս անգամ դրսից պատգամաւոր ուղարկելու սիստեմը ոչ միայն լայն ծաւալ ստացաւ, այլ և այնպիսի բնաւորութիւն, որ միանգամայն հակաժողովրդական է։ Մի քանի թեմեր միայն ինքնաբերաբար և անմիջապէս, գաւառական ազգ. ժողովների ձեռքով, ընտրեցին պատգամաւորներ դրսից, բայց դրսեցիների մեծամասնութիւնը նշանակվեց պատրիարքարանից, և այդ ապօրէն ու հակաժողովրդական վարմունքը հաւանութիւն գտաւ և խառն ժողովի կողմից։

Կառավարութեան միջամտութիւնը գալիս է վերջ տալու Կ. Պոլսի պատրիարքարանի և խառն ժողովի այդ ապօրէնի ընթացքին, մի ընթացք, որի նախաձեռնութիւնը, ցաւելով պէտք է ասել, պատկանում է Էջմիածնի այժմեան վարիչներին, որոնք իրանց սեփական հաշիւներով առաջնորդվելով չը զգացին, թէ ինչ մեծ և հսկայական ապօրինութիւնների և անցանկալի միջամտութիւնների դուռն են բացում։ Սակայն միւս կողմից այդ կարգադրութիւնը կրճատում է ժողովրդի ընտրական իրաւունքը, որովհետեւ նա անհնարին է կացուցանում և մասնակցութիւնը այն պատգամաւորների, որոնք ընտրվել են անմիջապէս գաւառական ժողովներից և ոչ նշանակվել պատրիարքարանից։

Եւ մենք կարծում ենք. որ միակ ելքը՝ դուրս գալու ներկայ դրութիւնից՝ այն է, որ սինօդը միջնորդէ կայսերական կառավարութեան առաջ՝ թոյլ տալ մասնակցելու ընտրութեանն այն պատգամաւորներին, որոնք ընտրված են ինքնաբերաբար և անմիջապէս Թիւրքահայ թեմերի կողմից, իրանց պատշաճաւոր ժողովների ձեռքով, իսկ նշանակովի պատգամաւորներին մերժել։

Հ. Առաքելեան

ԹՈՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 հոկտեմբերի

Տրիպօլիս.—Հինգերորդ բատարէան գեներալ Դեչօրանի հրամանատարութեամբ արեւելեան օազիսում գրաւեց «Համիդիէի» մարտկոցները։ Թիւրք-արաբական հետեւակ գնդի և արտիլերիայի հակայարձակումը յետ մղվեց բոլոր կէտերում։ Թշնամին փախաւ մեծ կորուստներով։ Բնակիչները այժմ իրանց աւելի ապահով են զգում և վերադառնում են սովորական զբաղմունքներին։ Առեւտուրը վերստին կենդանանում է։ Զախզուր շրջանի արաբները իտալացիներին յանձնեցին մաուզէր սիստեմի ատրճանակներ ու փամփուշտներ։ Աինզարային մօտ բանակում խոլերան տարածվում է։ Օազիսի մի քանի տներից նորից կրակեցին իտալացի զինւորների վրա։

Գեներալ Բրիչեօլան հաղորդում է Բենգազիից, որ մի հեծելազոր հոկտ. 24-ի գիշերը հետախուզում կատարեց քաղաքից երեք վերստ հեռաւորութեան վրա և ձեռք ձգեց երկու թընդանօթ և ռազմամթերք, որ թիւրքերը թողել էին փախչելու ժամանակ։

Տաջուրում թիւրքերը կախեցին արաբ ցեղերի պարագլուխներին, որոնք քարոզում են անպայման հպատակութիւն իտալացիներին, նաեւ ձեռքերն ընկած իտալացի հետախոյզներին։ Էրէկ կանէվան հանդիսաւորութեամբ հաղորդեց Տրիպօլիսը և Կիրէնաիկը գրաւելու մասին։ Ներկայ եղող Հասան փաշան և արաբ ցեղապետները հրովարտակի ընթերցումը ընդունեցին հաւանութեամբ։

Երէկ ցերեկով յարձակում գործվեց 92-րդ գնդի վրա։ Միժամեայ կուից յետոյ թշնամին յետ նահանջեց թողնելով կուի դաշտում 60 սպանված։ Իտալացիներից վիրաւորվեցին 15 զինւոր։ Առաւօտը 2000 թիւրք՝ մութէսարիֆի առաջնորդութեամբ՝ յարձակվեց Խոմսում իտալական պաշտպանողական դիրքի վրա մի քանի կողմից։ Առանձնապէս տաք կուի սկսեցին թնդանօթաձիգները։ Միաժամանակ քաղաքի մի քանի տեղերում բռնկվեց ապստամբութիւն, որ խսկոյն ճնշվեց զօրքերի և նաւաստիների օգնութեամբ։ Ցարձակումը յետ մղվեց երեկոյեան ժամը 6-ին։ Իտալացիները կորցրին 3 սպանված և 2 վիրաւոր, թիւրքերը՝ 400 սպանված և վիրաւոր։

Պատերազմական նաւերը ռմբակոծեցին Սլիտէնը։ Խոմսի շուրջ դրութիւնը լաւ է։

—

Կ. Պոլիս.—Թիւրքիան մեծ պետութիւններին ուղղած նօտայով բողոքեց Տրիպօլիսը Իտալիայից գրաւելու դէմ։

Օսմանեան գործակալութեան Տրիպօլիսից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, օսմանեան զօրքերը կենտրոնացած են Սուգջումի մօտերը։ Զօրանոցում խոլերա է. չը թաղված դիակներից փչում է անտանելի հոտ։ Իտալացիները յուսահատվել են։

Մեծ պետութիւններին ուղղած նօտայի մէջ Բ. Դուռը բողոքելով Տրիպօլիսը գրաւելու յայտարարութեան դէմ, անուանում է միացումը իրականապէս և իրաւական տեսակէտից նշանակութիւնից զուրկ, յայտնում է իր իրաւունքները պաշտպանելու վճռի մասին, վկայում է, որ իտալական յայտագիրը խախտում է պայմանագրերով երաշխաւորված թիւրքական երկրի անձեռնմխելիութիւնը։

Պատգամաւորների պալատ։ Արտաքին գործերի մինիստր Ասիմը հաղորդում է Տրիպօլիսում իտալացիների գործ դրած խստութիւնների մանրամասնութիւնները, և յայտնում է, որ կառավարութիւնը բողոքել է պետութիւնների առաջ։

—

Թունիս.—Արաբների և իտալացիների միջեւ ընդհարում ծագեց։ Հարկ զգացվեց ոստիկանութեան և զօրքերի միջամտութիւն։ Երկու կողմից կան սպանվածներ։ Վիրաւորվեցին մի քանի ոստիկաններ։

Մի վախմիստր մեռաւ։

Կանէա.—Դէպի Տրիպօլիսի սահմանները ուղարկված թիւրք օֆիցերներին պատուիրագրվեց վերադառնալ։

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 հոկտեմբերի

Պէկին.—Սահմանադրական պալատը ընդունեց Նանդունի զօրքերի բոլոր պահանջները, յետաձգելով միայն Չինաստանը ֆեդերատիվ պետութիւն յայտարարելը մինչեւ միացած նահանգների համաձայնութիւնը ստանալը։ Այսօր յիշեալ վճիռը սանկցիա ստացաւ կայսերական հրովարտակով։ Համոզվելով իր լիակատար անզօրութեան մէջ, պալատը աննշան մեծամասնութեամբ Իւանշիկային ընտրեց մինիստրների խորհրդի նախագահ։ Պալատում մնացին ոչ աւել քան 40 անդամ։ Մնացածները մեկնել են իրանց տեղերը։

Պէկինում սպասկացվող իրարանցման պատճառով հիւրանոցները եւրօպական մասում լի են չինական բարձրաստիճան պաշտօնեաների ընտանիքներով։ Զօրքերը կենտրոնանում են կայսերական քաղաքում և եռանդով պաշար են ամբարում։ Հիւսիսային ճանապարհը հսկողութեան ներքոյ է, որովհետեւ սպասվում է յարձակում 20-րդ զօրաբանակի կողմից։

Նանկինի փոխարքան ինքնասպանութիւն է գործել։ Ծովակալ Սախ ամբողջ նաւատորմը անցաւ յեղափոխականների կողմը։ Ինքը ծովակալը նաւ է նստել և գիմել դէպի Փուչժօու։

Պէկինի գլխաւոր կայարանում գտնվող զօրքերի մէջ յուզմունք է սկսվել։

—

Մուկդէն.—Չինական ոստիկանութիւնը արձակվեց և փոխարինվեց մանջուրներով։ Նոր զօրքերին հեռացրին քաղաքից։ Կարգ ու կանոնի պահպանութիւնը յանձնվեց 500 մանջուրների։ Հարաւից շարունակ գալիս են մեծ թւով փախստականներ, որոնք դիմում են դէպի հիւսիս։

—

Տօկիօ.—«Տօկիօ-Ասախին» նախատեսում է, որ օտարազգի միջամտութիւնը անխուսափելի է Չինաստանում բռնկված ապստամբութիւնների և օտարազգիների վրա յարձակումներ գործ դնելու պատճառով։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Նովոչերկասկի դատաստանական պալատի դատախազ Զօլոտարեվը նշանակվեց ներքին գործերի մինիստրի օգնական։

—

Բագու.—Լէնքօրանի գաւառի գիւղացիների միջեւ հողային թիւրիմացութիւնների պատճառով տեղի ունեցաւ զինված ընդհարում։ Մինը սպանվեց, մի քանի մարդ վիրաւորվեցին։

—

Կ. Պոլիս.—Ժուռնալիստ Զէքիի գործի դատավարութեան ժամանակ վկաները ցուցմունք տուին, որ սպանութիւնը կազմակերպել էր երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէի գաւառական հաստատութիւնների [illegible] տեսուչ Մումթազը, երբեւ վրէժ Զէքիի այն նամակի, որի մէջ նախկին մինիստրներ Ջավիդի և Թալէաթի վրա մեղադրանքներ էին բարդված։

Իմամ Եահիայի արաբ ցեղերը ութ պատգամաւոր են ունենալու օսմանեան պարլամենտում։

Պատգամաւորների պալատ։ Կէսօրին բոլոր մինիստրները, գլուխ ունենալով մեծ վէզիրին, մտնում են դահլիճ։ Զինւորական մինիստր Մահմուդ-Շէվքէթ փաշան պատասխանում է Լիւթֆի-Ֆիքրիի ձերբակալութեան մասին ուղղված հարցապնդման և ասում է, որ նա երբեք էլ չէր կամենայ կալանաւորել Լիւթֆի-Ֆիքրիին. եթէ կամենար՝ կը կալանաւորէր. զինւորական դատարանը առաջարկեց սոսկ հարկադրել Լիւթֆի-Ֆիքրիին ներկայանալ դատարանին՝ պատասխանելու այն մեղադրանքին, թէ ինչու է հրատարակում դադարեցված լրագիրը։ Մինիստրը խօսում է իր հայրենասիրութեան մասին, ժխտում է՝ թէ իբր կամեցել է իւրացնել դիկտատորի լիազօրութիւններ, ասում է, որ երբեք չէ խոստացել գերմանական կայսրին որեւէ աջակցութիւն ընդդէմ Գերմանիայի թշնամիների, ցանկանում է աշխատել Թիւրքիայի առաջադիմութեան համար, արգելում է օֆիցերներին միջամտել քաղաքականութեան, հետամուտ է բոլոր ազգերի միութեան, մտադիր է պաշտպանել սահմանադրութիւնը, մեղաւոր չէ Տրիպօլիսի հարցում, և խնդրում է իրան վստահութիւն արտայայտել։ Լիւթֆի-Ֆիքրին կարծում է, որ փորձում էին կալանաւորել իրան, հաստատում է, թէ զինւորական դատարանը հրամայել էր կալանաւորելու իրան, և աւելացնում է, որ սահմանադրութիւնը վտանգի մէջ է։ Պատգամաւոր Էմրուլլահը պաշտպանում է զինւորական մինիստրին և առաջարկում է վստահել նրան։

—

Կանէա.—Ազգային ժողովի աղմկալից նիստում քննվեցին մեծ պետութիւններին ուղղված յուշագիրը և 25 պատգամաւորների առաջարկութիւնը՝ ներկայացուցիչներ ուղարկել Աթէնք և արձակել ժողովը։ Նիստը փակվեց աղմուկով ու տուր ու դմփոցով։ Երեկոյեան ազդ եղաւ ժողովի արձակման և մարտին նոր ընտրութիւններ կայացնելու մասին։

—

Կանէա.—Ազգային ժողովը որոշեց յուշագիր ուղարկել մեծ պետութիւններին և ընդունել բիւջէն։ Այսօր պատգամաւորների մեծամասնութիւնը մեկնեց Կանէայից։

—

Պարիզ.—«Matin»-ը հրատարակել է 1904 թ. ֆրանս-սպանական գաղտնի պայմանագրի բնագիրը։ Սպանական ազդեցութիւնը տարածվում է Հիւսիս-Արեւմտեան Մարոկկոյի վրա մինչեւ Մուլուի։ Պայմանագրով Սպանիան իրաւունք ունի Մարոկկոյի status quo-ի փոփոխութեան դէպքում ունենալ գործողութեան ազատութիւն այդ շրջանում։

Սենատորների մեծ մասը մերժեց վաւերացնել մարոկկեան համաձայնութիւնը։ Սակայն Կլէմանսօն պայմանագիրը գտնում է ցաւակցութեան արժանի։

Պիշօնը յայտնում է, որ չէ հասկանում կառավարութեան գրաւած դիրքը. Րիբօն համաձայն է Կլէմանսօյի հետ։

—

Լօնդօն.—Գրէյը պալատում յայտնեց, որ Վիէննայում պաշտօնավարող բրիտանական դեսպանը մասնակից չէ «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսէում» լոյս տեսած յայտնի յօդուածին և մինչեւ նրա հրատարակութիւնը ոչ մի տեղեկութիւն չունէր նրա մասին։

—

«Վիէննա.—Ֆրեմդենբլատտի» ասելով, 1912 թւի մարտից Լվօվում և Բուդապեշտում բնակվելու են դրագունեան նոր զօրաբանակներ։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Գուսարեկը յայտնեց պատգամաւորների ներկայացուցչութեան, որ համոզված է, թէ կարեւոր է հիմնել ուկրայնական համալսարան Լվօվում և իրանից ամեն կախված բանը կանէ հարցի լուծումը փութացնելու համար։

—

Բերլին.—Վօլֆի գործակալութիւնը հերքում է այն տեղեկութիւնը, թէ իբր ծովային մինիստր Տիրպիցը պատասխանելով կայսրի այն հարցին, թէ պատրաստ է արդեօք գերմանական նաւատորմը պատերազմի թէ ոչ, կասկած է յայտնել նաւատորմի պատրաստ լինելու նկատմամբ։

—

Ստոկհօլմ.—Շվէդական գիտութեանց ճեմարանը որոշեց Նօբելեան մրցանակները տալ՝ ֆիզիկայի մրցանակը—պրոֆեսոր Վինին Վիւրցբուրգում, քիմիայի մրցանակը—տիկին Կիւրիին Պարիզում։ Իւրաքանչիւր մրցանակը կազմում է 194,330 ֆրանկ։

—

Տօկիօ.—Չը նայած որ 50 միլիօն իէնի ներքին փոխառութիւնը վճարվեց, դրամական շուկան դժուարութեան մէջ է։

Մի քանի հազար չինացի Եօկօհամայում կայացրել են յեղափոխական միտինգ և խոշոր գումարներ են ուղարկել յեղափոխականներին։

Կայսրը մեկնեց Կիուսիու՝ ներկայ լինելու զօրահանդէսներին։ Զինւորական մինիստրը և գեներալ շտաբի կառավարիչը կը մնան մայրաքաղաքում չինական դէպքերի պատճառով։

—

Լիսաբօն.—Կաբինէտը հրաժարական տուեց, որն ընդունվեց նախագահից։

—

Բուդապեշտ.—Շնորհիւ Իլիա Անդրաշիի՝ համաձայնութիւն կայվեց օպպօզիցիայի հետ։

ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ՄԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՂԱՐԱԴԱՂՈՒՄ

Ղարադաղից տեղացիների ստացած նամակներից հետեւեալ տեղեկութիւններն ենք քաղում Ղարադաղի ներկայ դրութեան մասին։

Ցայտնի Րահիմ-խանի որդի Բօյուկ-խանը, լսելով իր հօր խեղդման լինելը Թաւրիզում սահմանադրականներից, ի վրէժ իր հօր մահվան սկսել է աջ ու ձախ սարսափ բերել ղարադաղցիներին. նա մեծ ոյժով Ուզունդուլը աւերի ենթարկելով անցաւ դէպի Ահար, գրաւեց քաղաքը, ձերբակալել տուեց սահմանադրականներին և իրան յայտարարեց Ահարի տէր։

Սահմանադրականների կողմն անցած նախկին աւազակ, յայտնի միապետական և սպանված Րահիմ-խանի աջ թեւ համար-

վող Արշադը Թաւրիզի հրահանգով դիմեց դէպի Ահար, նրան միացաւ նաև Դըղմարի խաներից Մահմէդ-խանն ու իր ազգական Մահմուդ-խանը։

Մեր հայերի գլխին էլ ինչ-որ քամի փչեց, և մօտ 14 հոգի Դըղմարի և Մէշափարի շրջանից միացան Մահմէդ-խանի հետ և հերոսական արշաւանք կազմակերպեցին դէպի Ահար, յոյս ունենալով, երևի, որ իրանց ընդհանուր հրամանատար Արշադը աջողութիւն կունենայ և իրանք էլ այս խառն ժամանակներում հանգամանքից կօգտվեն, մասամբ էլ իրանց անունը երևան կը գայ։ Բայց բաղդի ձախորդ խաղերը այլ կերպ տնօրինեցին գնացողների մտածողութիւնները։

Ահարից դուրս քաղաքի շրջապատում տեղի ունեցաւ մի աննպատակ, բայց սարսափելի ճակատամարտ. կռւում էին երկու կողմերն էլ կատաղի կերպով, բայց ինչու համար, երկու կողմերին էլ միանգամայն անհասկանալի էր։

Բօյիւկ-խանը և Արշադը, երկուսն էլ տիպիկ աւազակներ, երկուսն էլ ժողովրդի արիւնը ծծողներ, երկուսն էլ դաժան կալուածատէրեր, միևնոյն պայմաններում, միևնոյն միջավայրում գործող, ժողովրդին միանման շահագործող և հազար ու մի միջոցներով իրանց փէօդալ դրութիւնը բարձր պահելու տենչանքով բռնված անձնաւորութիւններ, ինչն էր ըստիպել այդ օրը իրար դէմ ծառանալ և կոտորել ու կոտորել տալ իրանց խեղճ ու կրակ բալաթին. և ոչ մի բան. այդ իրանց աւազակային սովորական կռիւներն էին, որ և կրկնվում էին այսօր առանց որևէ նպատակի. իսկ հայերի միջամտութիւնը, նրանց արշաւանքի նպատակը, նրանց գործելակերպը—գուցէ մի կաթիլ պարզ ջուր լայնածաւալ պղտոր գետի մէջ—յամենայն դէպս միանգամայն անտեղի էր։

Կռւի յաղթանակը մնաց Բօյիւկ-խանին։ Սահմանադրական անուն կրող մասը մեծ կորուստով յետ նահանջեց. կռւում սպանվեց Մահմուդ-խանը, վիրաւորվեց Մահմէդ-խանը, իսկ 14 հայերից 4-ը սպանվեցին կռւի դաշտում, 8 հոգի էլ վիրաւորվեցին։ Արշադը իր ամբողջ բանակով տեղի տուեց և նորից դիմեց Թաւրիզ՝ օգնութիւն խնդրելու. իսկ թէ ապագայում ինքն ինչ է դառնալու Թաւրիզի համար, գոնէ շատերի համար պարզ է...։ Արշադ. այդ անունը նոր չէ և անծանօթ չէ. անցեալ տարիների կռիւներում այդ Արշադն էր Ռահիմ-խանից յետոյ երկրորդ ամենակատաղի և ամենաոխերիմ կռւողը Եփրեմի դէմ նոյն Ահարի շրջապատում։ Իսկ այսօր Պարսկաստանի ժողովրդական գործիչները, յեղափոխական անջումանի անդամները, սահմանադրական մէջլիսի պարագլուխները, երիտասարդ-պարսիկների կոմիտէտը—ականջը խօսի [illegible] չէր Արշադին Ահարը գրաւելու, Ղարադաղը խաղաղեցնելու. գործի են կանչել 1908—9 թւերին Թաւրիզը պաշարող Էյն-ուդ-Դօվլէին Ատրպատական՝ նահանգապետի պաշտօնով, նման շատ ու շատ ամենաթունդ և ամենառուժեղ մեծ ու փոքր միապետականներին սահմանադրական պետութեան ամենակարևոր գործերի պաշտօններ ստանձնելու։ Ողորմելի մարդիկ...

Ց. Պետրոսեան

ՎՏԱՆԳՎԱԾ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

II

Քաղաքական աշխարհում յայտնի պէտք է լինեն այն մտքերը, որոնք քօղարկված են տնտեսական դիմակի տակ։

Աշխարհիս վրա որքան քաղաքական նոր հարցեր են ծագում, որտեղ կարողանում է քիթը կոխել, այնտեղ տեսնում էք Գերմանիայի մատը։ Այսօր Գերմանիային ձեռք չի տայ, որ ազգերը խաղաղութեամբ ապրեն և ուժերի հաւասարակշռութիւն լինի. Նա քաղաքական մանեօվրներով իր հակառակորդների կապած դաշինքները քանդել է աշխատում, ազգ ազգի թշնամացնել է տալիս, համակրութիւն է ձեռք բերում այն ազգերից, որոնք կարող են օգուտ բերել իր ապագայ նպատակն իրագործելու համար. մի խօսքով՝ Գերմանիան դառել է մի պատուհաս։ Եւ քանի որ այսպէս կը շարունակվի, երբէք աշխարհս հանգիստ չէ լինելու։

Գերմանիան 25 տարուց աւելի է, որ մօտեցած է Թիւրքիային. Նա հանդէս է գալիս ինչպէս կողմնակից և պաշտպան ամբողջ մահմեդականութեան։ Այս անելով՝ առաջին՝ ձեռք է բերում մահմեդականութեան համակրութիւնը և դրանով էլ օգտվում է զանազան կօնցեսիաներ ու արտօնութիւններ ստանալով։ Երկրորդ՝ որովհետև Ֆրանսիան, Ռուսաստանը և Անգլիան ունեն մահմեդական հպատակներ, եթէ ապագայում եւրօպական պատերազմ ծագելու լինի, հարկաւ մահմեդական աշխարհը պիտի Գերմանիայի և իր դաշնակիցների կողմը բռնի։

1895 թւի՝ հայերի կոտորածի ժամանակ, ո՞ր քաղաքագէտի գլխից կանցնէր, թէ Գերմանիան գաղտնի համակրում էր սուլթանի գործելակերպը, քանի որ Գերմանիան ինչպէս մի սֆինքս էր անթափանցելի, որ յետոյ միայն իմացան։

Թիւրք-յունական պատերազմում, եթէ մեր կայսրը դադարեցնել չը տար թիւրքերի յաղթական գնացքը, ի՞նչ օրում կը լինէր Յունաստանը. ո՞վ էր դրա պատճառը, եթէ ոչ Գերմանիան։

Այս պաշտպանութիւնների համար Գերմանիան ստացաւ Բաղդադի երկաթուղու կօնցեսիան։ Թիւրքիայում փոխանակ Ռուսաստանի և Անգլիայի, առաջնակարգ դեր խաղացողը Գերմանիան էր, իսկ տնտեսական տեսակէտից էլ ահագին քանակութեամբ ապրանք է հոսեցնում։

Պարսկաստանում, ուր ոչ մի դրական շահեր չունէր Գերմանիան, յարմար առիթից օգտվեց, սկզբում պաշտպան հանդիսացաւ. Պարսկաստանը կարծեց, թէ միմիայն Գերմանիան է, որ իր օգտի համար է մտածում. բայց յետոյ Գերմանիան իր ապագայ Բաղդադի երկաթուղին աչքի առաջ ունենալով՝ դաշն կապեց Ռուսաստանի հետ, ստանալով առևտրական առաւելութիւններ. Թէ ինչ նուրբ քաղաքականութեամբ է գնում, այդ արդէն տեսնվում է։ Այսօր մի զգալի շահ չունի, բայց շատ չի քաշի, որ Պարսկաստանի հիւսիսային մասում գերմանական ապրանքները կը հեղեղվեն, գերմանացիները կը հիմնեն բանկային հաստատութիւններ, և շատ հաւանական է, որ հում ապրանքների առևտուրն էլ իրանց ձեռքը գցեն։

Վերջերս Մարոկկոյի հարցն այնպէս եղաւ, որ կարող էր եւրօպական պատերազմ առաջացնել։ Ֆրանսիան չը կարողացաւ ժամանակին հեռատեսել, թէ ի՛նչ հետևանքներ կարող էին առաջ գալ. Նա պէտք է Սպանիայի հետ համաձայնութեան գար՝ տալով նրան բաւականութիւն, բայց Գերմանիան, իրան յատուկ քաղաքականութեամբ, ծածուկ համաձայնութիւն էր կայացրել Սպանիայի հետ, որ կունենար իր մասը։ Իտալիային դրդեց Տրիպօլիսին տիրապետելու՝ խառնակութիւն դուրս գալու դէպքում։

Ամէն քաղաքական հարց աջողեցնելու համար, քաղաքագէտը պէտք է նախապէս պատրաստէ մի քանի պետութիւններ և իր կողմը քաշած լինի նրանց գաղտնի կերպով, այն պայմանով, որ ուժն էլ իր հետ լինի, եթէ ընդհարվում են բանակցութիւնները։ Գերմանիան միայն այս սիստեմով է որ այս ահագին հետևանքներին է հասել. սա նկատվում է 1866, 1870 թւերից մինչև այսօր։

Ինչպէս տեսնում էք, Գերմանիան ամէն քաղաքական հարցերում գլխաւոր դեր է կատարում միշտ դէպի իր օգուտն. այդպէս էլ շարունակվելու է, և աշխարհը խաղաղութիւն չէ գտնելու։

Եթէ Անգլիան զերծ է գերմանական որոգայթներից, դա նրա համար է, որ վերջինս դեռ կօլօնիաներ ձեռք չէ բերած մրցութեան մտնելու։ Այն ժամանակ, երբ այդ ունեցաւ, Հնդկաստանը հանգիստ չէ լինելու, մէկ օր էլ այնտեղ կը սկսվեն այդ խաղերը։ Բայց եթէ Անգլիան կապված չը լինէր Ճապօնիայի հետ, անշուշտ Գերմանիան նրա հետ մի խաղ կը սարքէր Անգլիայի գլխին։

Եթէ Գերմանիան հասած լինէր իր երկրորդ նպատակին, այսինքն կօլօնիաներ ձեռք բերելուն, ապա ոչ թէ միայն Անգլիային, այլ մի օր էլ կպչելու էր Ռուսաստանի «ախպըը»։

Ուրեմն եթէ այս դրութիւնը շարունակվելու լինի, երբէք Եւրօպայում հանգստութիւն չէ լինելու. և ո՞վ է սրա պատճառը. դա Գերմանիան է։ Եթէ Ռուսաստանը և Անգլիան 70-ական թւականի պատերազմը թոյլ տուած չը լինէին, և եթէ թոյլ էլ տուին, առաջին ընդհարումներից կանգնեցրած լինէին, այսօր այս անտանելի դրութեան մէջ չէր լինի Եւրօպան։ Մենք շատ լաւ յիշում ենք Ֆրանսիայում եղած ժամանակ այն հեռագիրները, որ պատերազմի ժամանակ Վիլհէլմ թագաւորը (յետոյ կայսր) խփում էր իր ամէն յաղթութեան մասին թագուհի Աւգուստային և մէկ հեռագիր էլ կայսր Աղէքսանդր II-ին, յիշելով, որ շնորհիւ կայսեր յաղթութիւնն իր կողմն է։

Աշխարհումս դեռ տեսնված չէ այն միտքը, որ պետութիւնների մէջ յղանայ պատերազմների առաջն առնելու և ընդհանուր խաղաղութեան համար մտածվի. միայն այս 25—30 տարիներումն է, որ աշխատում են դրա համար, և չէ աջողվում. դրա պատճառն էլ Գերմանիան է. չը լինի Գերմանիան, այսօր Եւրօպան և դրա հետ ամբողջ աշխարհն ազատ շունչ կը քաշէր։

Ռուսաստանը և Անգլիան Ֆրանսիայի գերիշխանութիւնից Եւրօպային ազատելու համար, անհեռատեսօրէն, չը կարողանալով նախատեսել, որ մէկին բոլորովին թուլացնելով միւսին տեղիք են տալու նոյն դերը խաղալու, անգիտակցաբար թոյլ տուին Գերմանիային այդ աստիճան ուժեղանալու. Եթէ Գորչակովը և Վիկտորիա թագուհին այսօր կենդանանային և տեսնէին այս դրութիւնը, կը սարսափէին իրանց արած սխալից, քանի որ Նապօլէօն 3-րդի գերիշխանութիւնը աւելի մարդասէր էր, քան Վիլհէլմի. աշխարհն աւելի հանգիստ էր այն ժամանակը, քան այսօր. ժողովուրդը տնտեսական աւելի բարգաւաճ դրութեան մէջ էր։

Անգլիան և Ռուսաստանը պատճառ դառան 70 թւին Ֆրանսիային վերին աստիճանի թուլացնելու, որից առաջացաւ ներկայ դրութիւնը։ Այսօր նոյն Անգլիան և Ռուսաստանը պէտք է ուղղեն իրանց սխալը, մասնակցութեամբ միւս տէրութիւնների, սանձահարելով Գերմանիային և տնկելով խաղաղութեան կոթողը աշխարհի վրա։ Եթէ կան տէրութիւններ, որոնց աւելի հարկաւոր է խաղաղութիւնը, այդ նոյն Ռուսիան և Անգլիան են։ Աշխարհի վրա հարց չը կայ, որ չը լուծվի միջնորդ դատարանով։

Երկու հարցեր կան, որոնք կարող են անհանգստութիւն պատճառել. դրանք՝ Չինաստանի և մօտիկ արևելեան կամ մահմեդականութեան հարցերն են, որոնք նոյնպէս կը լուծվեն ընդհանուր համաձայնութեամբ։

Եւրօպան ի նկատի պէտք է ունենայ, որ Գերմանիայի համար կօլօնիա է հարկաւոր երկրագնդի բոլոր ծայրերում. այսքան կրնձառոտ և վտանգաւոր հարցեր ծագեցնելը կամ ստեղծելը միայն այդ փոքր ցաւի համար է։ Այս պատճառով լաւ չէ՞ր լինի, որ Եւրօպան մի կօլօնիա տար Գերմանիային այն պայմանով, որ այնուհետև հանգիստ լինի, էլ տէրութիւն տէրութեան դէմ չը յարուցանէ։ Բայց արդեօք հանգիստ կը լինի՞ թէ մի որոշ ժամանակից կրկին կը սկսի։

Կօլօնիաներ ձեռք բերելով Գերմանիան հասնում է իր երկրորդ նպատակին։ Բայց նրան հարկաւոր է գերմանական գերիշխանութիւն։ Եւ շատ հաւանական է, որ կօլօնիաներ ունենալով՝ կրկին ուժեղացնի նաւատորմը և զանազան կամբինացիաներով հանգիստ չը թողնի ուրիշներին։

Եթէ Եւրօպայի դրութիւնը ինչպէս կայ այսօր, այդպէս էլ շարունակվելու լինի, իրանց հին և նոր դաշինքներով, այն ժամանակ մնում է միայն Մարոկկոյի հարցում զիջողութիւն անել Գերմանիային և յայտնի ու գաղտնի պատրաստութիւններ տեսնել։ Այդ կարող են անել Ֆրանսիան և Անգլիան, որոնց զգալի չի լինի ֆինանսական տեսակէտից։ Անգլիային վաղուց հարկաւոր էր ցամաքային պատկառելի ուժ. գոնէ այժմ ի կատար ածի լորդ Ռօբերտսի ծրագիրը, և միևնույն անընդհատ ուժեղացնեն իրանց ֆլօտները։ Ֆրանսիային և Անգլիային հաւանութիւն կը տան Ռուսիան և այլ տէրութիւններ՝ մեծ թէ փոքր, որոնք խաղաղութիւն են ցանկանում։

Այս պատրաստութիւններին պիտի հետևի Գերմանիան, որին շատ ծանր է լինելու և չէ կարող երկար շարունակել։

Անգլիայում Չեմբերլէնի ծրագիրը գործադրվի, այսինքն հարկ նշանակել գերմանական ապրանքների վրա Անգլիայում և իր կօլօնիաներում և տնտեսական ուրիշ հարցերում սեղմել ամէն տեղ, ուր կարելի կը լինի։

Այսպէս գործելուց՝ լինելու է այն, որ գերմանական ժողովուրդը մի օր ասելու է կառավարութեանը, թէ ինքը էլ չէ կարող հետևել կառավարութեանը, արդէն ուժասպառ է եղել և պէտք է վերջ տալ այս բոլորին։ Ահա այն ժամանակ Եւրօպան կը բարձրացնի իր ահեղ ձայնը և կասի. «Որովհետև դուք արգելք էք դառնում աշխարհի խաղաղութեան, էլ երկիր չէ մնում, ուր չը յարուցանվեն երկպառակական հարցեր, ուստի և ժամանակ է, որ կամ կատարեք այն, ինչ մենք ենք ուզում, կամ հակառակ դէպքում՝ մէկի համար աշխարհս չը պիտի տուժի»։

Այս բանի նախաձեռնութիւնը պէտք է Անգլիան ընդունի իր վրա, ինչպէս արեց 100 տարի առաջ Եւրօպային ազատելով Մեծն Նապօլէօնի ճիրաններից։ Բալթ. Քալ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՔԱՅԼԸ

Արդիւնաբերութեան և ինդուստրիայի զարգացած երկիրներում և այդ ճիւղի ինտելիգենտ ուժերի մէջ էլ նկատվում է աւելի կենսունակութիւն և գործունէութիւն։ Ամերիկայում և Գերմանիայում՝ օրինակ՝ ճարտարապետներն ունեն կազմած ընկերութիւններ, որոնք ունեն և իրանց յատուկ օրգանը։ Ճարտարապետութեան նւիրված գիտական ամսագիրներն այդ դէպքում յայտնի են իրանց լրջութեամբ և շքեղութեամբ։

Իսկ ինչ դրութեան մէջ է մեր երկրում այդ գործը։ Մենք էլ ունենք բաւականին շատ թւով ճարտարապետներ, որոնց թւում և հայեր, սակայն մինչև այսօր նրանք ոչ միայն չեն ցոյց տուել արտասահմանեան ընկերութիւններին հաւասար շարժում և կենսունակութիւն, այլ եղած տեխնիքական ընկերութիւնն էլ շատ դանդաղ է շարժվել։

Դա բացատրվում է մեր ինդուստրիայի թոյլ զարգացմամբ, ի հարկէ։

Մի քանի տարի առաջ միայն Թիֆլիսի տեխնիքական ընկերութիւնը կարողացաւ գլուխ բերել մի ամսագիր, յատկացված՝ տեխնիքական խնդիրներին, բայց այդ հրատարակութիւնը չը կարողացաւ երկար կեանք ունենալ։

Եթէ չենք սխալվում, նա միայն հրատարակվեց չորս տարի, որից յետոյ ընդհատվեց։ Միայն վերջերս տեխնիքական ընկերութեան մէջ նորից մի շարժում նկատվեց և առաջ եկաւ ընդհատված ամսագրի վերահրատարակման խնդիրը։

Այժմ ընտրված է խմբագրական կազմ, առաջիկայ յունվարից վերանորոգվում է «Инженерное дѣло» կոչված և ժամանակաւորապէս ընդհատված ամսագիրը։

Աւելորդ է շեշտել, ի հարկէ, ամսագրի կարևորութիւնը. Նա միշտ կը տայ շուրջը խմբելու գիտակ և ձեռնհաս մասնագէտներին, նրանց մտքերի փոխանակութեան, և մի ընդհանուր բարոյական կապ կը ստեղծէ ճարտարապետների մէջ։

Կովկասի նման մի ընդարձակ երկրում կարիք ունեն զարգացման՝ պղնձագործութիւնը, մեքենայագործութիւնը, ճանապարհների հաղորդակցութիւնը, ուստի և կարևոր է ամենից առաջ ինտելիգենտ մասնագէտների միախմբումը։

Սակայն չը պիտի ուրանանք այն հանգամանքը, որ հայ ճարտարապետները աւելի հեռու են պահում իրանց այդ ամսագրից և չեն կպչում եռանդով, մինչդեռ պիտի բոլորովին այլ երևոյթ նկատվէր։ Խմբագրական ամբողջ կազմի մէջ, օրինակ, մէկ հայ է, որ մասնակցում է։ Խմբագրական կազմը, որ բաղկացած է ձեռնհաս անձերից, շատ սիրալիր կերպով հրաւիրում է Կովկասում ապրող անխտիր բոլոր ճարտարապետներին և ինտելիգենտ ուժերին աջակցել գործին։

Յոյս ունենք, որ այս անգամ մի փոքրիկ շրջանում սկսված գործը կը դառնայ մեր ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկան։

Ց. Սոլովեան

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

Կովկ. Հայոց Բար. Ընկերութիւնը ստացել է Մողնու միաբան Սահակ քահ. Սահակեանից 10 ռ.։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հասարակական գործերի մռայլ վիճակը Շուշում

Շուշի, 19 հոկտեմբերի

Շուշու մռայլ ու աւերակ կերպարանքին համակերպված է և նրա ներքին հասարակական կեանքը։ Այդ կեանքը իր անբովանդակ և այլանդակ երևոյթներով դրոշմել է իր կնիքը իր հասարակական հիմնարկութիւնների ճակատին։

Բարեգործական Ընկերութիւնը իր գրադարան-ընթերցարանով հանդերձ մատնված է անգործունէութեան։ Այդ հանգամանքին արգելք է հանդիսանում ոչ թէ ակումբի գրադարան-ընթերցարանը, ինչպէս գրված էր «Մշակի» մէջ, այլ հասարակութեան մեռած հոգին և նրա հոգեկան չքաւորութիւնը։ Գաղթականութիւնը, անջատելով մեզնից թարմ, եռանդոտ, կուլտուրական ուժերը, թողել է միայն սնանկացած չարչիներ։

Մեր աչքի ընկնող սառը՝ հասարակաց ժողովարանն է իր անհամ ու տարտամ զուարճութիւններ պատճառող երեկոյթներով և խառնիճաղանճ անդամներով։ Ակումբի խորհուրդը կարծես իրան միակ նպատակ է դրել մի քանի պարողների մուսկուլատուրան զարգացնելու։ Հոգեկան, մտաւոր բաւականութիւններ տալ—այդ վերացական հասկացողութիւն է։ Վերջին երկու տարին անդամների թիւը սաստկապէս ցել է հարիւրներով։ Ընտրվում են անդամներ այնպիսի անհատներ, որոնց՝ ընդհանուր ժողովը քիչ առաջ վռնտել է խայ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԱՐԻԶՄԻ ՑԳՆԱԺԱՄԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔՈՒՄ*)

Այսպիսով առաջ է գալիս մի նոր գործունէութիւն, մի նոր քաղաքականութիւն, որին գերմանացիք անուանել են շահերի քաղաքականութիւն։

Այժմեան կազմակերպված բուրժուազիան աւելի ու աւելի է հակվում դէպի այս «շահերի քաղաքականութիւնը»։ Անգլիայի բանուորները վաղուց ի վեր գործում էին այս «շահերի քաղաքականութեան» ուղղութեամբ և մինչև վերջին օրերը առանց սեփական քաղաքական կուսակցութիւն ունենալու՝ աշխատում էին հոգալ իրանց դասակարգային ցաւերը ուրիշ կուսակցութիւնների միջոցով, ամէն մի անգամ անցնելով այն կուսակցութեան կողմը, որը այդ րօպէին աւելի մօտ էր լինում իրանց շահերին, լինէր նա ազատամիտ կուսակցութիւն կամ նոյնիսկ յետադէմ։

Բայց երբ Անգլիայի բանուորները արդէն սկսել են «շահերի քաղաքականութեան» ոլոր-մոլոր շաւղից անցնել դասակարգային կռւի լայն ճանապարհը, բուրժուազիան հակառակն է անում. նա արդէն թողնում է իր սկսած դասակարգային կռւի ուղիղ ճանապարհը և անցնում «շահերի քաղաքականութեանը»։ Ցեղափոխական սինդիկալիզմի թէօրետիկ ֆրանսիացի Ժորժ Սորէլը շատ տեղին նախատում է բուրժուազիային, որ նա չէ ուզում ընդունել բացարձակ դասակարգային կռիւ և միակ յոյսը դնում է պրօլետարիատի վրա, որ նա իր համարձակ քայլերով կարողանայ առաջ քաշել բուրժուազիային։ Բայց բուրժուազիան լաւ է ճանաչում իր շահերը, իսկ նրա վերջին գիրքն ընդունելու պատճառը թուլութիւնը չէ։ Նա, կազմակերպվելով պարլամենտի կուլիսների ետևը, կարողանում է նոյն աջողութեամբ, բայց այս անգամ առանց աղմուկի առաջ տանել իր դասակարգային ընթացքը. սրա հետ միասին փոխվում է նաև պարլամենտի դերը և զգալի կերպով նուազում (այժմ բոլոր պարլամենտները բուրժուազիայի ձեռքումն են գտնվում)։ Այս երևոյթը ամենազարգացած աստիճանին է հասել Հիւսիսային Ամերիկայում, այս՝ կապիտալիզմի բուն հայրենիքում, և միմիայն այնտեղ է պարլամենտը այնքան ցինիկօրէն «շահերի քաղաքականութեանը» հետևում։ Միւս երկրներում բուրժուազիայի ազդեցութիւնը չէ կարող բոլորովին կլանել այն ճնշումը, որ սկսել են գործել պարլամենտի վրա նաև մանր բուրժուազիայի և պրօլետարիատի արտապարլամենտական կազմակերպութիւնները։

Բազմաթիւ ըէակցիօն օրինագծեր կարող էին հեշտութեամբ անցնել պարլամենտում և նոյնքան էլ առաջադէմ օրինագծեր չանցնել, եթէ այդ օրինագծերը ընդունելիս կամ չընդունելիս պարլամենտի մեծամասնութիւնը ի նկատի չունենար այն քաղաքականապէս կազմակերպված ուժը, որը պարլամենտի ետևը կանգնած՝ ուշադրութեամբ հետևում է նրա գործունէութեանը, որպէսզի ըստ այնմ էլ վարվի նոր ընտրութիւնների ժամանակ, ահագին մասսաներով անցնի այս կամ այն կուսակցութեան կողմը։ Պարլամենտական գործունէութեան ընթացքը կախված է ոչ միայն այս կամ այն կուսակցութեան պատգամաւորների քանակութիւնից, այլև բազմաթիւ կազմակերպված ընտրողների ուժից ու բռնած դիրքից։ Այս երևոյթը ամենից պարզ նկատվում է անգլիական պարլամենտի և նոյնիսկ լորդերի պալատի գործունէութեան մէջ։ Օրինակ, անցեալ տարիները լորդերի պալատին առաջարկված էր գործադուլներին վերաբերեալ բիլը։ Այս օրինագիծը պէտք է վերադարձնէր պրօֆեսիօնալ միութիւններին բոլոր այն իրաւունքները գործադուլների վերաբերեալ, որոնք դատարանի միջոցով խլված էին նրանցից, նոյնիսկ շատ և կարևոր կէտերում աւելի ընդարձակված ձևով։ Լորդերը զայրացել էին։ Նրանց պարագլուխները այս բիլը «անկարելի», «բացարձակապէս անընդունելի», «բռնակալական» էին անուանել։ Լորդերը հեշտութեամբ կարող էին տապալել այս բիլը։ Բայց նրանք անսպասելի կերպով փոխեցին իրանց ընթացքը. բիլը լուռ ու շտապով ընդունվել էր։ Եւ ահա թէ ինչ էր պատճառը. պահպանողական կուսակցութեան պարագլուխները յայտնել էին լորդերին, որ բանուորական արտապարլամենտական կազմակերպութիւնները ոտի են կանգնել այդ բիլլի համար, և եթէ լորդերը տապալեն նրան, ամբողջ երկրում ցոյցերի և ագիտացիայի փոթորիկ կը բարձրանայ։

Այսպիսի հետաքրքրական երևոյթներ մենք աւելի ու աւելի յաճախ ենք տեսնում։ Ժողովրդական լայն մասսաների շահերին վերաբերեալ հարցերի այս կամ այն լուծումը սկսում է որոշել ոչ թէ պատգամաւորների քանակութիւնը, այլ, ինչպէս ասացինք, ընտրողների քանակութիւնը և նրանց՝ պարլամենտից դուրս կազմակերպված լինելը։

Էմիլ Զօլայի «Պարիզ»-ում սենատոր Ֆրոմօնը այսպէս է բնորոշում քաղցից մեռնող և պարլամենտի փայլուն «անբարոյականութեանը» նայող աղքատի տրամադրութիւնը. «Ախ, ինչ գործն է փալասների վրա քաղցից մեռնող ծեր աղքատի, ինչ նրա գործն է, թէ Մէժը տապալեց Բարաուի մինիստրութիւնը, թէ կառավարութեան գլուխն անցաւ Ցինիօնի կաբինէտը։ Եթէ գործերը այսպէս գնան, հարիւրաւոր տարիներ կը հարկաւորվեն, որ ողորմելի սրահներում, ուր մեռնելով խաղխփում են աշխատանքի ինվալիդները, այս ծեր ու հալից ընկած գրասեբը, հացի կտոր մտնի։ Եւ երբ այս չարքաշ, մերկ ու աղքատ ժողովուրդը հոգեվարքի մէջ արդարութիւն էր աղաղակում, պալատը նշանակալից նիւթերից մէկում որոշում էր այն «յուզիչ» հարցը, թէ ում պէտք է պատկանի աղջը, և ո՞վ պիտի նրան կլանի։ Կեղտը թափվում էր ափերից, զարշելի ու արիւնալի վէրքը անամօթաբար դուրս էր նայում, արդէն սիրտը կլանող լափիչ մարմնի նման։ Եւ որքան զզւանք, ինչ վրիժառու և առողջութիւն ու ուրախութիւն բերող դանակ ունենալու փափագ էր զարթեցնում այս տեսարանը»։

Սենատոր Ֆրոմօնի այս խօսքերը վերին աստիճանի գեղարուեստօրէն պարզ ու վառ գոյներով բնորոշում են սօցիալական այն ստորին խաւերի հոգեբանութիւնը, որոնք սօցիալական հեղուկեան և քաղաքական ընկճման շրջանում միլիօնաւոր ձեռքեր էին մեկնում դէպի պարլամենտը՝ ուշադրութիւն և սօցիալական ողորմութիւն աղերսելով։ Իսկ պարլամենտը, ինչպէս ասում է զայրացած Ֆրոմօնը, խուլ է ու համր. նա չէ լսում թշուառների ոչ աղերսանքը և ոչ նզովքը։

Այստեղ շատ հետաքրքրական ենք համարում համեմատել գեղարուեստագէտ Զօլայի խօսքերը յայտնի անգլիական գիտնական Սիդնէյ Լօուի խօսքերի հետ։

«Առաջ,—նկատում է Սիդնէյ Լօուն,—երբ ուզում էին պարլամենտի ուշադրութիւնը դարձնել այս սովամահ եղող թշուառ խաւերի վրա, զայրացած աղաղակում էին՝ «բայց չէ՞ որ նրանք նոյնպէս մարդիկ են, նրանք էլ են ուզում մարդավարի ապրել»։ Եւ սա չէր ազդում պարլամենտի վրա։ Իսկ այժմ, երբ այս «նոյնպէս մարդիկ» ընտ-

*) Տես «Մշակ» №№ 235 և 236.

տառակ կերպով՝ վատ արարքների համար։ Ազատ մուտք են գործում նրանք, որոնց համար ժողովարանի դռները պէտք է ընդմիշտ փակ մնային... Իւրաքանչիւր քայլափոխում նկատում էք կանոնադրութեան խախտում։

Տարիներից ի վեր գոյութիւն ունի քաղաքային ինքնավարութիւն։ Տուրքերը ժողովում են ռոճիկներ ստանալու համար։ Ոչ մի բարենորոգումն քաղաքի համար։ Արդեօք թիւրիմացութիւն չէ՞ նրա գոյութիւնը։

Բայց օրվայ չարիքը, Շուշու գլուխ գործոցը, փոխադարձ վարկի ընկերութիւնն է։ Մեր հռչակաւոր Թօփխանան իր սկանդալներով նսեմանում է նրա առաջ։ Ամեն օր վէճ, կռիւ վարչութեան նախագահի և դիրեկտորի միջև։ Տեղի են ունենում սխալ օպերացիաներ, կլիենտները դիմում են դատարանի և կատարողական թերթը ձեռքին պահանջում են իրանց վնասները։ Վանում են ծառայողներին առանց որևէ յարգելի պատճառի։ Կլիենտների հետ երկու տեսակ են վերաբերվում. եթէ կլիենտը հարուստ է և ազդեցիկ՝ չափազանց քաղաքավարի կերպով, իսկ եթէ չքաւոր է և աննշան՝ արհամարհական տոնով։ Եւ այդ ամենի պատճառը վարչութեան նախագահի թուլութիւնը, և գործի մէջ ունեցած անձեռնհասութիւնն է։

Շուշեցի

—

Սովի ուրուականը Խիզայում

Խօջալու (Խիզայի խանութիւն), 5 հոկտ.

Եղանակները սկսել են ցրտել։ Աշնան հոտը արդէն փչում է. կալը սեպտեմբերի վերջերին վերջացել է, բայց այս տարի չը ստացվեց այն բերքը, ինչ որ գիւղացիութիւնն էր սպասում։ Յունիս, յուլիս ամիսներում ջրերի պակասութիւն զգացվեց ամեն տեղ, վարելահողերը մնացին առանց ջրելու. ժողովրդի միակ յոյսը եգիպտացորենն էր (չուգարի), այն էլ ցուրտը փչացրեց։ Ցորենի գները չը տեսնված բարձրացան. առ այժմ ցորենի բաթմանը (1 պուդ 10 ֆունտ) 4 ր. 40 կ. է։ Անցեալ շաբաթ շուկայում վաճառում էին 5 րուբլի 40 կոպ.։ Շնորհիւ Խօջալի քաղաքապետի կարգադրութեան, գները իջան 4 րուբլու։

Բուրժուաները սկսել են Օրէնբուրգից, Կազալինսկից մեծ քանակութեամբ ցորեն և Ռուսաստանի ալիւր ներմուծել. չը նայած այդքան ներմուծման, գները 4 րուբլուց պակաս չեն։ Ալիւրի 1 պուդ 10 ֆունտը 4 ր. 50 կ. է։ Թէ ինչ է լինելու Խիզայի դրութիւնը ձմեռվայ ցուրտ եղանակներին, երբ Ամու-Դարիան սառուց է կապելու և ճանապարհների հաղորդակցութիւնը խզվելու է Ռուսաստանի զանազան կողմերի հետ, այդ էլ ապագան ցոյց կը տայ։ Ներկայումս սովի ուրուականն է պատ- [illegible]

[illegible]

Սակայն խմբապետ Գ. Յովհաննիսեանը, որ միևնոյն ժամանակ ուսուցիչ է տեղիս ծխական դպրոցում, վարձատրութեան հարց է բարձրացնում և պահանջում է 50—60 ր. վարձատրութիւն դպրոցի աշակերտներից և դրսի սիրողներից կազմած խմբով երգելու համար։ Չը պէտք է մոռանալ և այն, որ պարոնը խմբապետութեան համար ստանում է դպրոցից 100 ր. վարձատրութիւն։

Հոգաբարձութիւնը անել դրութեան մէջ գտնվելով՝ ստիպված համաձայնում է վարձատրել խմբապետին և երգիչներին։ Վերջինները առանց բացառութեան վերադարձնում են փողը, պշշած մնալով խմբապետի այդօրինակ վերաբերմունքի վրա, և որոշում են այլևս չը մասնակցել նրա խմբին։

Հոգաբարձութիւնն էլ իր հերթին որոշում է այլևս չընդունել ննջեցեալներից նուէրներ, եթէ երգիչների խումբ պահանջելու լինեն։ Հետաքրքրական էր իմանալ, թէ մի՞թէ տարեկան երկու կամ երեք անգամ երգելու համար հարկաւոր էր անդամահատել այն գումարը, որը տրվում էր յօգուտ չքաւոր աշակերտութեան, որից շատերը 30 աստիճան ցուրտ եղանակներին առանց վերարկուի և կրկնակօշիկների են գալիս դպրոց։ Աղբիւրներ փակելը հեշտ է, սակայն դժուարը աղբիւրներ ստեղծելն է։

Տեղացի

ՏԱՒԱՐԻ ԺԱՆՏԱԽՏԸ

Նոր-Բայազէտ, 19 հոկտեմբերի

Անցեալ սեպտեմբերի երկրորդ կէսից արդէն տաւարացաւը սաստիկ կոտորածներ է անում մեր գաւառում։ Տասնից աւելի անասնաբոյժներ և ֆէլդշերներ ամեն օր պատուաստներ են կատարում գաւառիս զանազան շրջաններում թէ հիւանդ և թէ առողջ անասունների վրա։

Նոր-Բայազէտի անասնապահութիւնը ամբողջապէս ենթարկվեց հակաժանտախտային պատուաստման։ 10,000-ից աւելի եղջիւրաւոր անասուններ 8—10 օրում շար- [illegible]

ցութիւն և ոչ մի գիւղի հետ, հետևապէս երբ աշնան մթերքների առուծախսի ժամանակ՝ բոլոր բնակիչները նեղվում են յատկապէս նպարեղէններ գնելու վերաբերմամբ։ Այդ պատճառով գաւառի ամբողջ ազգաբնակութիւնը տուժում է՝ իւրաքանչիւրը իր ընտանեկան կազմակերպութեան և տնտեսութեան վերաբերմամբ։

Ցաւելով պէտք է յայտնենք սակայն, որ անցեալ տարի ևս նոյն այդ միջոցին (հոկտ. 5-ին) դարձեալ ժանտախտ յայտնվեց մեզանում, դարձեալ ճանապարհների հաղորդակցութիւնը կտրվեց ամենուրեք։ Նոյն իսկ անասնավաճառները մեծ-մեծ վնասներ կրեցին՝ իրանց անասունները ուշ վաճառելուն պատճառով։ Այս տարի ևս անասնավաճառներին արգելված լինելով քշել իրանց նախիրները դէպի վաճառանոցները՝ ստիպված են պատրաստի խոտով կերակրել իրանց հազարաւոր անասուններին, մանաւանդ որ արդէն ձիւնը նստել է մեր արօտներում և հանդերը փակել։

Աւելի անտանելի է հողագործ ժողովրդի դրութիւնը այսպիսի դժնդակ պայմաններում. մի կողմից նրան արգելվեց դուրս գալ և իր զանազան աշխատանքները կատարել անասունների օգնութեամբ, իսկ միւս կողմից նա ստիպված եղաւ մի ամիս առաջ ձմեռվանից իր գոմում խնամել իր լծկաններին։ Մի ամիս.—շատ հեշտ է այդ խօսքը արտասանել, մինչդեռ անասունների այդ մի ամսվայ կերը՝ աւելորդ խոտ ու դարմանը՝ կը նստի անասնապահութեան վրա ոչ աւել և ոչ պակաս քան 10,000 րուբլի, ի նկատի առնելով անասունների կերի այժմեան առասպելական թանգութեան հասած գները։

Հետևապէս՝ այս տարի ևս մեր գաւառի խեղճ ու կրակ ժողովուրդը աչք չէ կարող բացել իր տնտեսական քայքայման հանդէպ։

Որսորդ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

—

Պետերբուրգ, 26 հոկտեմբերի

Երեկոյեան նիստում Կապուստինի նախագահութեամբ կարդացվում է ազգայնականների հարցապնդումի շտապողականութիւնը այն վիրաւորանքների առիթով, որ ֆինլանդացիները հասցնում են Ֆինլանդիայում բանակած զինուորականներին։

Պօլովցէվ, պաշտպանելով շտապողականութիւնը, ասում է, որ ֆինլանդական շովինիստները, որոնց համար անպատիժ անցան անպաշտպան ռուս քահանաների և ռուս առևտրականների վրա յարձակումները, այժմ սիստեմ են դարձրել վիրաւորել զօրքերին։ Կառավարութեանը անհրաժեշտ է ուշադրութիւն դարձնել Ֆինլանդիայում նկատվող երկիւղալի նշանների վրա։ Եթէ զինուորական իշխանութիւնը Ֆինլանդիայում բաւարար լիազօրութիւններ չունի, այն ժամանակ զինուորական մինիստրը կարող է միջնորդել, որպէսզի ընդարձակվեն այդ լիազօրութիւնները մինչև զինուորական դրութիւնը։ «Մենք կոչ ենք անում իշխանութեանը կատարել այդ պարտքը»։

Իշխան Կուրակինը, հարցապնդումներին վերաբերեալ յանձնաժողովի նախագահը, շեշտում է, որ ոչ մի ռուս հայրենասէր չէ կարող հանգիստ վերաբերվել առաջ բերված փաստերին. այդ պատճառով անհրաժեշտ է հանգիստ կերպով քննել դրանց յանձնաժողովում, որը չի յապաղի ներկայացնելու զեկուցում։

Կոմս Բօբրինսկի 2-րդը ասում է, որ հարցապնդում անողներին անհրաժեշտ էր շտապողականութիւն յայտնել ընդգծելու համար Ֆինլանդիայում տեղի ունեցած բոլոր դէպքերը։ Եւ որովհետև յանձնաժողովի նախագահը յայտնեց, որ հարցապնդումը անյապաղ կը քննվի, հարցապնդում անողները յետ են առնում շտապողականութիւնը։ Հարցապնդումը յանձնված է յանձնաժողովին։

Կարդացվում է կադէտների շտապողական հարցապնդումը այն մասին, որ խմբովին արձակվում են ուսանողներ բարձրագոյն դպրոցներից և ապօրէն կերպով փոխում են պրոֆէսօրներին։

Նեկրասովը, պաշտպանելով փութացումը, ասում է, որ կան փութացման բոլոր տարրերը, որովհետև խօսքը ամբողջ հազարաւոր երիտասարդներին դուրս շպրտելու մասին է, այն էլ առանց բաւարար կրիտէրիայի մեղքի աստիճանը որոշելու համար։ «Մենք չենք կարող չը միջամտել բարձրագոյն դպրոցի գործերին նրա ներկայ դրութեան մէջ։ Արիասիրտ պետական մարդը չէ վախենում սխալները խոստովանել և ներումն շնորհել։ Երկչոտներին է յատուկ խստասրտութիւնը և իրանց սխալների մէջ յամառութիւնը։ Մի՞թէ դուք անտարբեր կարող էք նայել բարձրագոյն դպրոցում տեղի ունեցող դէպքերի վրա։ (Պուրիշկէվիչը իր տեղից. «Ընդհակառակն, մենք հաւանում ենք»)։ Մի՞թէ դուք անտարբեր կը նայէք, թէ որպէս ծաղրում են ռուս դպրոցը, ռուսական գիտութիւնը, ռուս ժողովրդին» (Բացականչութիւն աջակողմից. «Հաւանում ենք»։ Մարկով 2-րդը տեղից. «Պէտք է քշել բոլոր կադետական պրոֆէսօրներին»)։

Նեկրասովն աւարտում է. «Օտար են ռուս կուլտուրայի և ռուս ժողովրդի այդ բեսարաբիացի նորեկները» (Ծափահարութիւններ ձախակողմից)։

Զամըսլօվսկին անհնարին է համարում լուծել հարցը առանց նախապատրաստութեան, որովհետև մի կողմից մինիստրի իշխանութեան և պրոֆեսորական կարգապահ դատարանի իրաւունքները ամենևին այնքան պարզ չեն, իսկ միւս կողմից Տոմսկի տեխնոլոգիական ինստիտուտի դէպքերը տեղի ունէին բոլորովին այլ կերպ, քան թէ նկարագրում են հարցապնդում անողները։ Հռետորը կանգ է առնում այն փաստերի վրա, որոնք տեղի ունէին 1910 թւին դեռ մինչև շրջաբերականները և կարգադրութիւնները, մատնացոյց է անում պրոֆեսոր Կօշուրնիկօվի բոյկոտի վրա ատրճանակի սպառնալիքով կովկասցի ուսանողի կողմից, և նոյեմբերի 24-ի համախմբման որոշման վրա գործադուլի մասին նախազգուշացմամբ, որ գործադուլային մասնաժողովը ազատ է համարում իր գործողութիւնների մէջ, և դրա հետևանքն էր բռնցքամարտը այն ծառայողի հետ, որը չէր թողնում գործադուլաւորներին մտնել աուդիտօրիան։ Իշխանութիւնը միջոցներ ձեռք չէր առնում դադարեցնելու անկարգութիւնները և չէր հաղորդում չէզոք ուսումնարանական իշխանութեան, նոյնպէս և ոստիկանութեան, աշխատելով ծածկել այն բոլորը, ինչ տեղի ունէր ինստիտուտում։ Երբ ձախ ուսանողութիւնը համոզվեց, որ գործադուլը չէ կարելի աջողեցնել ակադեմիստների դիմադրութեան պատճառով, այն ժամանակ նա դիմեց մի կատարեալ անօրինակ գործողութեան, որոշելով այրել ինստիտուտը։ Փետրվարի 21-ին կրակը բռնկեց ինստիտուտի ութ տեղերում։ Դրանից յետոյ յիրաւի սկսվեց ուսանողների խմբովին արձակումը։ Ապա Զամըսլօվսկին հարկաւոր է համարում լուսաբանել Տոմսկի պրոֆէսօրների գործունէութիւնը և օրինակի համար կանգ է առնում պրոֆեսոր Մալինօվսկիի գործունէութեան վրա, յայտարարելով որ դեռ 1911 թւից շատ առաջ նա հանդէս եկաւ որպէս միտինգների կազմակերպող գիտական ատեանով, ուր մի հրէայ Ակկէրբլիւմ ռեֆերատում ասում էր, որ ռուս պետութիւնը գլխից մինչև ոտը քսով ծածկված մի մարդ է։ Ապա Զամըսլօվսկին կանգ է առնում Մալինօվսկիի գործունէութեան վրա որպէս «Сибирская Жизнь» լրագրի խմբագրի, որը գրում էր, որ Ստոլիպինը իր գործերի համար ուրիշ վախճան չէր կարող ունենալ։ Հռետորը մատնացոյց է անում «Кровная месть и смертная казнь» գրքի վրա, որը տէրրորի ապօթէօզն է, որի համար նա պատասխանատւութեան է կանչված։ Զամըսլօվսկին դէմ է հարցապնդման փութացմանը ըստ էութեան։

Նէկրասօվ, առարկելով Զամըսլօվսկին, յայտնում է, որ ինժեներ Կօշուրնիկօվից դժգոհ էին ուսանողները նրա համար, որ նա բաւարար գործունէութիւն չէր ցոյց տալիս դէպի իր պարտաւորութիւնները։ Կանգ առնելով հրդեհի հարցի վրա, հռետորը ասում է, որ դիտաւորութիւն չունի արդարացնելու այդ վրդովեցուցիչ այլանդակութիւնը և դատապարտում է օբստրուկցիան։ Ցանկանալով վերականգնել ճշմարտութիւնը, նա պնդում է, որ օբստրուկցիան սարքողները դիտաւորութիւն չունէին հրդեհ առաջացնել։ Ապա Նէկրասօվը բողոքում է պրոֆեսոր Մալինօվսկիին վերաբերեալ յայտարարութիւնների դէմ և պնդում է, որ եթէ Զամըսլօվսկին ուշադրութեամբ կարդար գիրքը, այն ժամանակ ինքը կը հասկանար, որ նա ամբողջապէս ներշնչված է եռանդուն զզուանքով դէպի արիւնահեղ դէպքերը և խստօրէն դատապարտում է բռնութիւնները, որտեղից էլ նրանք բղխէին։ Զամըսլօվսկին չէ խախտում հարցապնդման հիմքերը։

Ամօսէնօկ համաձայնվում է, թէ վշտալի է, որ հազարաւոր ուսանողներ դուրս են շպրտված բարձրագոյն դպրոցներից, սակայն գտնում է, որ մինիստրին ոչինչ չէր մնում անել խռովարարների դէմ, և առաջարկում է մերժել փութացումն և սկսել իսկապէս շտապ գործերի քննութիւնը, օրինակ արքունական հողերը գիւղացիների միջև բաժանելու օրինագիծը։

Նախագահողն հաղորդում է, որ առաջարկութիւն է եղած հարցապնդումն յանձնել յանձնաժողովին՝ նշանակելով 2 շաբաթ ժամանակամիջոց։

Միլիւկօվ յայտարարում է, որ կադէտները չեն առարկում այդ առաջարկութեան դէմ, որովհետև կարևոր է, որ հարցը քննվի մինչև նոյեմբերի ամսի կէսը, երբ արտաքսված ուսանողները ստիպված կը լինեն գալ զինուորագրութեան համար, այդ պատճառով նրանք ցանկանում են մինչև այդ ժամանակ պարզել Դումայի վերաբերմունքը դէպի երիտասարդների տխուր վիճակը, որի մէջ մեծ մասամբ մեղաւոր չէ, և փութացման առաջարկութիւնը հանում են։

Մարկով 2-րդը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից դեռ շատ առաջ ֆինլանդական սենատում մասնաւոր նիստում տեղի ունէին խօսակցութիւններ այն խնդրի մասին, թէ ինչ պէտք է անել, ի նկատի ունենալով ռուսաց կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը. այդ ժամանակ Մեխելինն ասաց, որ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունի առաջիկայ շուտ փոփոխութեան մասին, և առաջարկեց սպասել և ձեռնպահ մնալ վճռական միջոցներից. նրան ականջ դրին և սեպտեմբերի 1-ին Ստոլիպինն սպանվեց։ Մեռնելիս նա ասում էր. «Յիշիր Ֆինլանդիան»։ Հռետորը չը գիտէ, թէ արդեօք 2 շաբաթվայ ժամանակամիջոցը չէ՞ կապված Կասսօյի ենթադրելիք սպանութեան հետ, սակայն այդ ժամանակամիջոցի դէմ առարկում է (աղմուկ և ծիծաղ)։

Երկու շաբաթ ժամանակով հարցապնդումն յանձնաժողովին տալու առաջարկութիւնն ընդունվում է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիսի թեմի ժամանակաւոր կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսը նշանակել է Թիֆլիսի թեմի կաթողիկոսական պատգամաւորի ընտրութիւնը նոյեմբերի 6-ին։

◆ Այս կիրակի, հոկտեմբերի 30-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Բօրսայի դահլիճում նշանակված է Թիֆլիսի 23 եկեղեցիներում ընտրված կաթողիկոսական պատուիրակների մասնաւոր խորհրդակցութիւն, ուր պէտք է որոշվեն թեմական պատգամաւորի համար կանդիդատներ։ Այդ մասին մեզ խնդրում են յայտնել, որ պատուիրակները կը ստանան առանձին հրաւիրագրեր, իսկ որոնք ստացած չեն լինի մինչև շաբաթ օր, կարող են դիմել պատուիրակ բժիշկ Արտ. Շխեանցին (Гановская ул. д., Джанджугазова) և ստանալ։

◆ Ի լրումն երէկվայ մեր հաղորդածի՝ 469,500 րուբլու յափշտակութեան գործի առիթով՝ յայտնում ենք հետևեալը։ Մեղաւոր են ճանաչվել դատավճռի համաձայն Նիկոլայ Իվանով, Կոնստանդին Գրիգօլիա, Ալէքսէյ Տօպուրիա, Երմօլայ Խավդասի դրամաշորթ խմբակ կազմելու մէջ և դատապարտվել են բոլոր իրաւունքներից զրկման և տաժանակիր աշխատանքների իւրաքանչիւրը հինգ տարով։ Ապա Միխայիլ Իվանով, Անտօն Կօստավա, Պավէլ Ժգէնտի, Կարաման Ջափարիձէ, Վարլամ Մէսխի, Նիկօլայ Փօրցխէլաշվիլի, Եւգենի Երմօլօվ և Գէօրգի Օտխմէզուրի մեղաւոր են ճանաչվել յափշտակված փողերը թաքցնելու մէջ և դատապարտվել են՝ Փօրցխէլաշվիլին երեք տարով բանտարկութեան, իսկ բոլոր մնացածները՝ զրկվելով բոլոր իրաւունքներից՝ բանտարկութեան առանձին պատժիչ տներում ամեն մինը չորս տարով։ Քաղաքացիական պահանջը 469,500 րուբլի գումարի դատարանը որոշել է առնել առաջին չորս դատապարտեալներից, իսկ եթէ նրանք անկարող լինեն բոլորը հատուցանել, այն ժամանակ մնացածը պահանջել միւս դատապարտվածներից։

◆ Ինչպէս յայտնում է «Т. Л.»-ը, Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսը Պետերբուրգ կը մեկնէ նոյեմբերի 3-ին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դուման դրական մտքով է լուծել կանանց բարձր դասընթացքներին քաղաքի կողմից տրվող տարեկան 5,000 րուբլի նպաստը 10,000 ր. դարձնելու առաջարկութիւնը։

◆ Ինչպէս մեզ հաղորդում են, Արքունական թատրոնի օպերային ներկայացումների վարիչ Պալիեվը բոլոր երկուշաբթի օրերի օպերային ներկայացումները վաճառել է կրթական և այլ հաստատութիւններին բարեգործական նպատակով։ Այդ հանգամանքը մեծապէս կարող է վնասել երկուշաբթի օրերը տրվող հայկական ներկայացումներին։

◆ Մենք անցեալ անգամ հաղորդել էինք, որ դերասանուհի տ. Զաբէլի բեմական գործունէութեան 30-ամեայ ներկայացում-յոբելեանական հանդէսը մտադրութիւն կայ կատարել առաջիկայ նոյեմբերի 17-ին։ Այժմ տեղեկանում ենք, որ յոբելեանական մասնաժողովը որոշել է այդ հանդէսը կատարել նոյեմբերի 21-ին, Արտիստական թատրոնում։ Տ. Զաբէլին գնահատողները վաղօրօք ներկայացման տոմսակները կարող են ձեռք բերել տ. Վ. Միլեանից, Պասկէվիչա № 4, ամեն օր 2—7 ժամը։

◆ Հայ դրամատիկական խումբը եռանդուն պատրաստութիւններ է տեսնում առաջիկայ երկուշաբթի օրվայ ներկայացման համար։ Այդ ներկայացմանը առաջին անգամ տրվելու է Շիրվանզադէի «Նամուս» պիէսը։ Տեղի են ունենում սաստկացրած փորձեր, կարվում են նոր զգեստներ, պատրաստվում են նոր դեկորացիաներ։ Բեմի վրա ներկայացվելու է շամախեցոց հարսանիքը տեղական զգեստներով, պարերով և երաժշտութեամբ։ Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

◆ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի դատախազի օգնական Լևոն Եւանգուլեանը դարձաւ առանձին յանձնարարութիւնների 5-րդ կարգի պաշտօնեայ Փոխարքայի մօտ։

◆ Ա. Բալանթարեան 300 կտոր գիրք է նուիրել քաղաքային գրադարանին։

◆ Վաղը, հոկտ. 29-ին, Հասարակական կլուբում Զաբարը կարդալու է ռեֆերատ «Ֆինանսական տնտեսութեան սկզբունքները» թեմայով։ Վերջում կը լինի զրոյց։

◆ Այսօր Արտիստական թատրոնում ռուսաց դրամատիկական խումբը 5-րդ անգամ կը ներկայացնէ Լ. Տօլստօյի «Կենդանի դիակը»։

◆ Թիֆլիսում լոյս է տեսել «Նոր-Դար» թերթի մի համարը, որի մէջ բերված է նրա խմբագրի ամբողջ գործը «Դրօշակի» մեղադրանքի առիթով։

◆ «Ю. К.»-ը հաղորդում է, որ Նովօչերկասկի դատաստանական պալատին կից

[illegible]

[illegible]

◆ [illegible]

◆ [illegible]

ՏԵՂԵԿ. ՎԻՐԱՊ ԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

◆ [illegible]

◆ [illegible]

ԳԻՏՈՒԹ. ԳՐԱԿԱՆ. ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արքունական Թատրոնում

[illegible]

կու արտիստները այդ երեկոյեան արդա- րացրին իրանց նկատմամբ ունեցած համա- րակութեան յոյսերը։

Կովէլկովա, որ կարճ ժամանակի ընթաց- քում կարող եղաւ ձեռք բերել տեղական մամուլի նպաստաւոր կարծիքը՝ որպէս տա- ղանդաւոր երգչուհի, այդ երեկոյ Կարմէնի դերում ցոյց տուեց իր չնորհալի ընդունա- կութիւնը թէ իր գուրեկան ու թովիչ եր- գով և թէ մտածված խաղով ու միմիկայով։

Լազարեւ բաւական աջող Դոն Խօզէ էր. տպաւորիչ էր նա, մանաւանդ, վերջին գործողութեան ժամանակ, իր սիրոյ և պաշտամունքի առարկայ Կարմէնին սպա- նելու րոպէին։

Ներկայ եղող հասարակութիւնը իր գո- հունակութիւնը արտայայտեց յիշեալ երգ- չուհուն և երգչին՝ մի քանի անգամ բեմ հրաւիրելով և բուռն ծափահարութիւններ արժանացնելով նրանց։

Էսկամիլիոյի (տորրէադոր) դերում հան- դէս եկաւ Սօկոլսկի, որ համարվում է ներկայ օպէրային խմբի ամենաուժեղ բա- րիտոնը։ Տորրէադորի փոքրիկ՝ բայց միևնոյն ժամանակ գեղեցիկ երաժշտականութիւն բովանդակող պարտիան կատարեց նա շատ աջող՝ վաստակելով ծափահարութիւններ։

Լեյտենանտ Ցունիգայի դերում գոհացու- ցիչ չէր Դեմեանենկօն. գլխաւորապէս նկատ- վում էր խաղի և միմիկայի թուլութիւն, մանաւանդ երկրորդ արարուածի ժամանակ։

Գեղջկուհի Միկայէլի դերը, որ պիտի համարել յիշեալ օպէրայի լուրջ պարտիա- ներից մէկը, կատարում էր Րօստովսկայա, որը, պիտի խոստովանել, այդ երեկոյ մեզ չը գոհացրեց՝ չնորհիւ իր ոչ զգացված եր- գի և սառը խաղի։

Դիրիժօրն էր Ա. Մարգուլեան, որը, ինչպէս միշտ, այնպէս և այդ երեկոյ շատ հմտօրէն կառավարեց թէ օրկէստրը և թէ խաղացողներին։

X.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալքալաք, 25 հոկտեմբերի

Ախալքալաքի հայոց ծխ. դպրոցների 50- ամեայ յօբելեանական մասնաժողովս սրա- նով յայտնում է ի գիտութիւն հասարա- կութեան, որ դպրոցիս 50-ամեայ յօբելեա- նը, որը ենթադրվում էր կատարել այս 1911 թւին, յետաձգվում է։

Ժամանակի մասին կը յայտարարվի ա- ռանձին։

Նորից խնդրում ենք դպրոցիս նախկին հոգաբարձուներին, ուսուցիչներին և բոլոր այն անձանց ու հաստատութիւններին, ո- րոնց մօտ կան դպրոցիս վերաբերեալ փաս- տաթղթեր և նկարներ (հոգաբարձական, ուսուցչական և աշակերտական խմբերի), պատճէնները, իրանց գրաւոր յիշողութիւն- ների ու տեղեկութիւնների հետ, որքան հնարաւոր է շուտով ուղարկել մասնաժո- ղովիս, օգտվելուց յետոյ ետ վերադարձնե- լու պայմանով։

Մեր հասցէն՝ Гор. Ахалкалаки, Армянск. Церк. Приходск. Училище.

Յօբելեանական մասնաժողովի անդամներ՝ Յ. Գիւլխանդանեան, Տ. Ա. Լոռեցեան, Գր. Պապոյեանց

—

Վերին-Ագուլիս, 15 հոկտ.

Ամսիս 12-ին ուսուցիչ Յովհ. Մելիք-Ա- դամեան, ինքն ագուլեցի, ի հաշիւ իր ռո- ճիկի հոգաբարձութիւնից ստանալով 80 ր., ներկայացնում է իր հրաժարագիրը։ Այս առիթով գումարված հոգաբարձական-ման- կավարժական խառն ժողովը քննութեան առնելով հարցը՝ հրաժարականը գտաւ չը պատճառաբանված, անհիմն, ուստի և ա- նընդունելի։ Ուստի գրաւոր առաջարկվեց Մելիք-Ադամեանին յուտափոյթ վերադառ- նալ իր պաշտօնին, հակառակ դէպքում վե- րադարձնել ստացած 80 րուբլին, քանի որ ինքն է պայմանազանց կողմը։ Սակայն նա գրաւոր մերժեց այս պահանջն էլ և գնաց ուրիշ դպրոց՝ այնտեղ պաշտօնավարելու։

Հրապարակելով պարոնի այս անորակելի վարմունքը, որ կայանում է նրա պայմա- նազանց լինելում և անժամանակ թողնելով մեր դպրոցը՝ անմիջապէս մի ուրիշ ու ա- ւելի ապահով դպրոց տեղափոխվելում, մենք՝ Վերին-Ագուլիսի դպրոցի խառն ժո- ղովի բոլոր անդամներս—հոգաբարձուներ և ընկեր ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ—յայտնում ենք Յովհ. Մելիք-Ադամեանին մեր զայ- րոյթն ու վրդովմունքը և բողոքում նման անցանկալի դէպքերի դէմ։

Վերին-Ագուլիսի հայ եկեղ.-ծխ. երկսեռ դպրոցի հոգաբարձուներ՝

Յովհաննէս Մարգարեանց, Քրիս- տափոր Յակոբեանց, Յովհաննէս Ա- բասխանեանց։

Ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ՝

Յ. Տէր-Յակովբեանց, Գ. Տէր-Յով- հաննիսեանց, Հ. Մանուկեանց, Յ. Փալանթարեանց, Մ. Հախնազարեանց, Գ. Ղազարեանց։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Իտալացիները ներկայումս յար- ձակումների չեն դիմում պատերազմի վայրում։ Թիւրքերը շղթայել են Տրի- պոլիսը և, սպասելով օժանդակ գնդե- րի, յարձակում են գործելու։

◆ Իտալիան ուղղարկան մի գոր- ծարանի պատուիրեց մի միլիոն փամ- փուշտ։

◆ Ներկայումս Տրիպոլիսում ան- գործ նստած են 67 օտարերկրեայ թղթակիցներ, որովհետև գեներալ Կա- նեվան թոյլ չէ տալիս ոչ մի տեղե- կութիւն հաղորդել։ Տեսնելով իրանց անճարութիւնը, թղթակիցները սկսել են տեղեկութիւնները ուղարկել ազա- տների պօստով։

◆ Կ. Պօլսում խւրաքանչիւր ոստի- կանատանը դրված են 2—3 գնդակա- ցիրներ գինուորներով։ Առանձին հրա- մանագրերի համաձայն՝ օֆիցէրները չեն կարող ապրել քրիստոնեաների բնակարաններում և այցելել քրիստոն- եաների ժողովները։ Նոյնիսկ պարա- հանդէսներում ներկայ լինելու համար պահանջվում է ամեն անգամին թոյլ- տուութիւն ունենալ։

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են «Р. Сл.»-ին. «Արժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում են, որ կովկասեան սահ- մանագլխի վրա կենտրոնանում են թիւրքական զօրքեր։ Վերջին օրերս զանազան տեղերից այնտեղ են տեղա- փոխել մօտ 70,000 մարդու»։

◆ Թիւրքիան Դարդանէլը զինել է նոր տեսակի ծանր թնդանօթներով 5000 լաւ վարժված զինուորներ նշա- նակելով նրանց մօտ։ Սահմանված են նոր լուսատու ազդանշաններ։

◆ Անգլիայի միջնորդութիւնը ա- նաջող եղաւ։ Այժմ Թիւրքիան լսել անգամ չէ կամենում հաշտութիւն կնքելու մասին։

◆ Հռոմում հասարակական կար- ծիքը անբարեացակամօրէն վերաբեր- վեց Տրիպոլիսը գրաւելու ազդին։

◆ Բէյրութում սպասվում է քրիս- տոնեաների ջարդ։ Այնտեղ է գնացել պաշտպանութեան համար ֆրանսիա- կան մի մարտանաւ։

◆ Թէհրանից հեռագրում են «Баку»-ին. «Ռուսաց դեսպանը վերա- դարձրեց պարսից կառավարութեան բո- ղոքը Պօխիտօնովի գործողութիւնների դէմ, որ գրաւել էր Շօա-ու-Սալթանէի գոյքը։ Դեսպանը յարակցում է, որ ռուսաց կառավարութիւնը պահանջում է ներողութիւն խնդրել Շուստէրի ժան- դարմներին հասցված վիրաւորանքի հա- մար։ Մինիստրների, պատգամաւորնե- րի և պետական խնամակալի խորհըր- դակցութիւնը, վստահեցնելով Ռուսաս- տանին որ Պարսկաստանը բարեկամ է նրան, հրաժարվում է բաւարարու- թիւն տալ յիշեալ պահանջներին և ա- ռաջարկում է քննել միջադէպը»։

◆ Թէհրանում Ռուսաստանի քայ- լերի առիթով անհանգստութիւն է տիրում։

◆ Պարսից պետական խնամակալի հրաժարականը չընդունվեց։

◆ Սալար ուդ-Դովլէն նորից քիւրդե- րի գլուխ անցնելով սկսել է իր աս- պատակութիւնները։ Նա գրաւել է նորից Քիրմանշահը և շուտով կը գրա- ւի Համադանը։ Ասում են, որ նա կա- մենում է համադանցի հայերին վերց- նել իբրև պատանդներ, որպէսզի դրա- նով ստիպէ Եփրեմին հրաժարվել կա- ռավարական զօրքերի հրամանա- տարութեան պաշտօնից։

◆ «Р. Сл.»-ի թղթակիցը հեռա- գրում է Թէհրանից, որ գարնանը հա- ւանօրէն էկա-շահի գործողութիւնները սկսվելու են ամբողջ Պարսկաստանում։

◆ Ներկայումս Մահմեդ-Ալին գտըն- վում է Գիւմիւշթէփէում։

◆ Նացիօնալիստները վճռել են ձեռնպահ մնալ մինիստրների խորհրդի նախագահ Կոկօվցեվին պաշտպանե- լուց, մինչև որ նա ցոյց կը տայ իր վերաբերմունքը դէպի ազգային հար- ցերը։

◆ Լուրերի համաձայն, Պետական Դումայի նախագահ Րոդզեանկօն հրա- ժարվում է նախագահի պաշտօնից։

◆ Ոստիկանութեան դեպարտամեն- տի նախկին վերատեսուչ Լօպուխինի գործը վերաքննվելու է սենատոր Տրուսէվիչի քննութեան առիթով։

◆ Ցայտնի Ազէֆը շարունակում է յամառ կերպով դատ պահանջել յեղա- փոխականներից։

◆ Ցունաց զօրքի համար աէրօպլան- ներ գնելու համար մի հարուստ նուիրել է 100,000 ֆրանկ։

◆ Չինական կայսրը զօրքերի կող- մից ուղարկված ներկայացուցչին խոստացաւ՝ շուտով նախնիների տա- ճարում հանդիսաւոր երդում տալ, որ հաւատարիմ կը մնայ սահմանադրու- թեան։

◆ Չինական սահմանադրութիւնը նման է անգլիականի, նոյնիսկ աւելի լիբէրալ է։ Երկու պալատ. սենատը ընտրվում է ժողովրդից պրեմիէր-մի- նիստրը՝ պարլամենտից։ Գահը չէ կա- րող զօրքը գործադրել յեղափոխու- թիւնը ճնշելու համար առանց պար- լամենտի համաձայնութեան։

◆ Լուրերի համաձայն, Պեկինը հրդեհվելու է յեղափոխականների ձեռ- քով. այդ պատճառով ամբողջ ազգա- բնակութիւնը փախչում է. բանկերը հսկողութեան տակ են. պրինցները և պաշտօնեաները շտապով փախչում են Եւրոպա։

◆ Պեկինում այժմ պետութեան բաղդը տնօրինողները այրի թագուհին և պետական խնամակալն են։ Իւանշիկա- յից դժգոհ են, կասկածելով որ նա մի գուցէ գործում է գաղտնի՝ յօգուտ յեղափոխութեան։

◆ Խանկօու քաղաքը ներկայումս դարձել է մոխրակոյտ. հրդեհը մօտե- նում է եւրոպական թաղին։

◆ Իւանշիկայը մերժեց ստանձնել դիկտատորութիւնը, պատճառաբանե- լով որ այդ լիազօրութիւնը տալու է ոչ թէ գահը, այլ ազգային ժողովը։

◆ Այն բոլոր քաղաքներում, որոնք գտնվում են չին յեղափոխականների ձեռքում, սահմանված է պօստային ցենզուրա և անցէնզուր բաց են թողն- վում միայն արտասահմանեան թըղ- թակցութիւնները։

◆ Եապօնիան պատրաստվում է արշաւել դէպի Չինաստան։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

26 հոկտեմբերի

ՍՕՁԻ։ Առաւօտեան անցաւ պայծառ գի- սաստղ լուսնի մեծութեան։

ԻՕՀԱՆՆԷՍԲՈՒՐԳ։ Պրիմրօզ հանքերում փլուածքից սպանվեց մի եւրոպացի. 50 նեգրեր դեռ մնում են չը հանված։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Համալսարանի ռեկտոր ընտրվեց Էրվին Գրիմմը։

Ժող. լուս. մինիստրութեան մէջ վեր- սկսվեցին Գէօրգիևսկիի նախագահութեամբ այլազգիների և այլադաւանների դպրոցի հարցով զբաղվող մասնաժողովի նիստերը։

Թոյլատրվեց բանալ Խարկովում գիւղա- տնտեսական բարձրագոյն դասընթացքներ։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Высочайше Утвержденное Русское Обществ. Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ձմերային երթևեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I Պօստային-մարդատար շոգենաւերը.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »

II Մարդատար շոգենաւերը.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »

III Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւերը.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդօնիայի, Սերբիայի, Անատոլիայի, Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նա- ւահանգիստները։

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ, Րիգա, Լիբավա և Րէվել։

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինօվսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովացվում են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(շ.) 0—22

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

Առաւօտները

«606»-ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. միզաբաւժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9—10 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեար- դային:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, միզաբաւժութեան և միզասեռ. հ.:

Ա. Մ. ՓՕՊԼԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՁԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1 ժ. ման- կաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Փ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՁԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկա- բարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօն- սիլիում) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—109

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սիմեօնօվսկայա փողոց, № 16.
Տէլէֆօն № 40.

(ե. ու. կ.) 220. 100—92

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ

Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36. տելէֆօն 388.

(չ. ու. կ.) 761. 100—34

ԲԺԻՇԿ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ
(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտովսկայա, № 66.

(ա. օ.) 1035. 100—

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինի- կայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—56

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մօտ օրերում լոյս կը տեսնի, որի առիթով եւ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՀԱՅ ԱՆՑԵԱԼԸ“

անունով մեծադիր բարելիեֆի ընդօրինակումների (копія), որի օրիգինալը քանդակված է մարմարիոնի վրա 12 տարվայ ընթացքում և գնահատվում է հազարներ։

Բարելիեֆը, որի երկարութիւնն է 18 վերշ., լայնութ. 13 վ., իսկ հաստութիւնը՝ ½ վ., ներկայացնում է 15 հայ թագաւորների և 5 եկեղեցիների բիւստերը և ս. Էջմիածինը։

Ընդօրինակումները ձուլվելու են ամենաազնիւ տեսակի ալեբաստրից (гипсъ), որով հնարաւոր կը լինի վերարտադրելու օրիգինալի նրբութիւնները իր բոլոր մանրամաս- նութիւններով։

Այս գործը ամեն մի հայ ընտանիքի առաջնակարգ զարդը կը լինի, որ իր տեսակի մէջ նորութիւն է ոչ միայն մեզանում, այլ և Ռուսաստանում և արտասահմանում։

Բաժանորդագինն է 10 ր., որից 5 ր. բաժանորդագրվելիս, իսկ մնացածը՝ բարե- լիեֆը ստանալուց։ 10 օրինակ միանգամից պահանջողին 1 օր. ուղարկվում է ձրի։ Ծա- նապարհի և այլ ծախքերը մեր վրա է։ Բաժանորդագրվել կարելի է միմիայն հեղինակի մօտ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, Карусельный спускъ № 1, Ваагну Степановичу Де- мирчоглянцу.

(ե. ու.) 986. 10—6

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՕՐԻԱ

Իզմայլօվսկի պր., № 27.

Պարիզ 1900 р. ՈՍԿԵ ՄԵԴԱԼՆԵՐ Նիժնի-Նօվգօրօդ 1896 р.

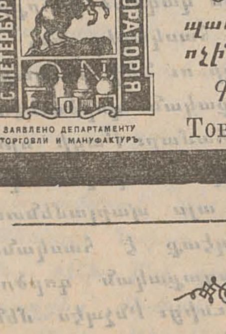

ՄԱԶԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՔԻՆԱՅԻ ՋՈՒՐ

Ս.-Պետերբուրգի Բժշկական Վարչութեան կողմից թոյլատրված է պատրաստել և վաճառել այդ ջուրը որպէս հակառողջապահական ոչինչ չը պարունակող իր մէջ։

Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.

524. 7—6

1911 թւի նոյեմբերի 8-ից

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ԿԸ ՍԿՍՎԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ

„ԿՌՈՒՆԿ“

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ-ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ, ՈՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՎԱՐ 1 ՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ՇԱԲԱԹԸ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ.

Թերթը հրատարակվելու է մօտիկ աշխատակցութեամբ Արսէն Տէրտէրեանի, Մկօ-ի, Արամ Տէր-Գրիգորեանի, Երուանդ Ֆրանգեանի, Feder-ի, Փալանդուզ Մկօ- յի, Արշաւիր Մելիքեանի, Արմօյի, Փանիկէսի և զաւառական գրական յայտնի ույժերի։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՄՈՒՇԵՂ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

(ու.) 1016. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.